

PARAULES DEL SR. IGNASI FARRERES DE SALUTACIÓ EN L'ACTE

D'INAUGURACIÓ DEL CONGRÉS 24/XI

Sr. Xavier Puigdollers, Director general d'Afers Religiosos de la Generalitat, Sr. Josep Miró Ardévol, President de e-Cristians, Sr. Jordi Miró, Vicepresident de Persona i Democràcia, Srs i Sres conferenciants i presentadors, Sres i Srs.

Bon dia a tothom i benvinguts al Congrés "Crisi Econòmica i Crisi Social: una qüestió moral?"

Quan l'amic Miró Ardévol ens va proposar organitzar conjuntament aquest Congrés, al CEES, entitat laica d'estudis econòmics i socials, ens vam plantejar si era adequada una col.laboració amb una entitat de caire confessional com ho és e-Cristians, com indica la seva pròpia denominació. Vam concloure que nosaltres, des de la nostra vocació del servei a les persones mitjançant l'estudi i l'aprofundiment dels temes econòmics i socials, podíem perfectament conjugar-ho amb la col.laboració amb altres entitats de caire laic o religiós sempre que compartíssim les premisses fonamentals i els valors bàsics que suposen creure en la dignitat de les persones i la recerca del bé comú. I aquest és el cas en que ens trobem.

Permetin-me ara faci unes reflexions a títol introductori i justificatiu de la Jornada d'avui.

El problema bàsic que es planteja és el de si l'Economia ha de ser independent de la moral o al contrari si l'Economia ha d'estar en certa manera condicionada per la Moral, si ha de tenir en compte requisits morals.

En aquest sentit és oportuna l'aportació del filòsof francès André Comte-Sponville quan es pregunta: El capitalisme, és moral? I ell mateix respon "El capitalisme no és moral o immoral, és simplement amoral". El que dóna caire moral o immoral són els comportaments de les persones. I quan se li pregunta en qui recau la responsabilitat moral d'una societat respon que en l'individu. La moral sols existeix en primera persona.

Per això quan se li replica que l'individu, a títol personal, no pot moralitzar una societat, ell respon que entre la dimensió amoral de l'economia i la moral dels individus hi ha una força col.lectiva que denominem Estat, política o dret, que ha d'encarregar-se de moralitzar el comportament econòmic en benefici dels individus. És el criteri del Sr. Comte-Sponville.

En aquest sentit serà útil un breu recorregut històric de la relació entre l'economia i la moral. Durant molts segles la moral cristiana considerava la ètica com el criteri últim i decisiu en tota opció humana i per tant reguladora directa de les opcions econòmiques. Cal recordar només la

prohibició sobre la base tant de l'Antic com del Nou Testament del préstec amb interessos, qualificat sempre com usura. O bé Aristòtil que definia la moneda com estèril.

Amb el temps es va anar produint un divorci entre l'economia i la moral en una doble direcció: en la reflexió teològic-moral i en la formació de la ciència econòmica. Els moralistes, a partir del s/ XVII ignoraven expressament per irrellevants l'evolució del món modern, i en particular els profunds canvis que es produïen en el terreny econòmic. L'economia, per la seva banda, s'anava afirmant com ciència autònoma, basada en el supòsit utilitarista del "homo economicus" guiat per la màxima "els negocis són els negocis". En conseqüència l'economia va tendir a fer-se hegemònica tant en el terreny científic com en el pràctic. Les preocupacions de justícia i de solidaritat foren desterrades de la ciència econòmica com "qüestions externes" que contaminaven el seu rigor i de les quals, per tant, eren d'altres els que tenien que encarregar-se'n, però no l'operador econòmic que tenia que guiar-se per la norma suprema de l'interès, de la cerca del benefici i de la productivitat eficient.

D'aquesta manera la racionalitat econòmica es va anar diferenciant cada vegada més clarament de la racionalitat ètica.

Aquesta separació va comportar danys greus tan a l'economia com a la reflexió ètica. L'economia va derivar cap a un mercantilisme marcat per resultats perversos: competència despietada, sorgiment de monopolis, etc. Però tampoc la reflexió ètico-teològica en va sortir ben parada ja que d'aquesta manera van perdre l'oportunitat d'influir en l'ethos de l'evolució industrial i tecnològica i de modificar-lo en direcció vers la justícia i la solidaritat.

Després de l'empremta que ha anat marcant el Magisteri social de l'església, les coses han anat canviant. Però hi tornaré més endavant.

Ara deixeu-me aportar el testimoniatge de rellevants figures del món econòmic i moral que defensen lligams entre la economia i la moral.

- Així el Mahatma Gandhi, el gran líder indi, que basava la seva doctrina pacifista denunciant 7 pecats socials i entre els que n'assenyala 2 que venen al cas:
 - El comerç sense moralitat
 - La riquesa sense esforç
- Un altre el del sociòleg CRISTIAN FELBER, preconitzador de l'Economia del BÉ COMÚ, quan diu que "l'economia està desconnectada dels valors humans"

- O a casa nostra quan els professors de l'IESE Rafael Andreu i Josep M. Rosanas alarmats pel caire dels esdeveniments financers es pregunten: serà possible que al final el comportament no ètic i il.legal sigui la norma en el sector financer?
- Fa pocs dies llegia a Mn. Joan Anton Mateo que es preguntava sobre les arrels ètiques de la crisi. I després de posar en boca d'un empresari que aquesta crisi prové de 3 pecats capitals: la cobdícia (voler més del que necessiten), la supèrbia i la peresa. A continuació Mateo diu que són molts els economistes que parlen de que cal tornar a ser virtuoses, per sortir-nos de la crisi. I és cert.

Aquí vull invocar els noms de 3 economistes insignes, dos d'ells Premis NOBEL d'Economia, que apareixen esmentats en el treball "Relacions entre l'economia i la ètica" de l'economista Gabriel Castelló. Són:

- 1) AMARTYA SEN que diu que, el discurs econòmic tradicional basat únicament en l'homo economicus ha quedat obsolet. Ell preconitza que l'economia ha d'augmentar les "capabilities" les competències, les capacitats, el potencial de les persones per poder generar riquesa. D'aquestes coses se n'ha de cuidar l'economia i son factors eminentment ètics, no sols econòmics.
- 2) L'altre economista invocat és JAMES BUCHANAN màxim exponent de la "PUBLIC CHOICE" que diu que "en la mesura que una economia és ètica, és més econòmica".
- 3) El tercer economista és WILLIAM BAUMOL que conclou que en un mercat de competència, fins i tot en un mercat perfecte, tinc que fer que els clients tornin el dia següent i l'altre, no puc enganyar al client, o sia, he de comportar-me èticament.

En resum per als 3 autors existeixen raons suficients per mantenir que la ètica i l'economia estan estrictament relacionades.

Per acabar, aportarem al debat la perspectiva del Magisteri de l'Església que en els seus números 330 a 335 del Compendi de la DSE diu les següents coses:

Al 330: La DSE insisteix en la connotació moral de l'economia, ja que encara que cada una en el seu àmbit, tenen principis propis, és erroni pensar que l'ordre econòmic i l'ordre moral estan tan distanciat i estranys l'un de l'altre que el primer de cap manera depèn de l'altre.

Al 331: diu la relació entre moral i economia es necessària i intrínseca perquè el fi de l'economia no rau en l'economia mateixa, sinó en la seva destinació humana i social.

Al 332: diu “la dimensió moral de l’economia fa que hom copsi com a finalitats inescindibles, si bé separades o alternatives, l’eficiència econòmica i la promoció d’un desenvolupament solidari de la humanitat. També és un deure desenvolupar de manera eficient l’activitat de producció de bens, altrament es malbaraten recursos; però no és acceptable un creixement econòmic obtingut en perjudici d’essers humans, de pobles i grups humans sencers, condemnats a la indigència i l’exclusió”. L’expansió de la riquesa i l’exigència moral de llur difusió justa han d’estimular l’home i la societat en conjunt a practicar la virtut essencial de la solidaritat.

Al 333: diu “Si, en certa mesura, tots són responsables de tots, cadascú té el deure de comprometre’s pel desenvolupament econòmic de tots”.

Al 334: diu “És objecte de l’economia, la formació de la riquesa i el seu increment progressiu, en termes no tan quantitius, sinó qualitius. És moralment correcte tot el que es destina al desenvolupament global i solidari de l’home i de la societat en que ell viu i treballa.”

Al 335: diu “Si amb el mot “capitalisme” s’indica un sistema econòmic que reconeix el rol fonamental i positiu de l’empresa, del mercat, de la propietat privada i de la responsabilitat consegüent quan als mitjans de producció, de la lliure creativitat humana en el sector de l’economia, la resposta és certament positiva (tot i que seria més apropiat parlar “d’economia d’empresa” o “d’economia de mercat”). Però si per capitalisme, s’entén un sistema en que la llibertat en el sector de l’economia, no s’emmarca dins un sòlid context jurídic que la posi al servei de la llibertat humana integral i la consideri una dimensió particular d’aquesta llibertat, el centre de la qual és ètic i religiós, llavors la resposta és decididament negativa.

I ara, aterrant a les nostres realitats més properes en el temps i en l’espai, podem afirmar, sense caure en error, que una part important de les causes de les crisis financera, econòmica i social derivades de les bombolles immobiliàries, tan americana, com europea i espanyola, les podem trobar en els comportaments egoistes, avariciosos, enganyosos i fins i tot delictius de moltes de les persones que actuaren en l’economia.

En resum, que els comportaments immorals i poc ètics han sigut causa eficient de les crisis que estem vivint. Per això podem concloure, amb el desig de que aquests fets no es repeteixin en el futur, que el desenvolupament de l’activitat econòmica ha d’estar guiada per comportaments ètics.

Moltes gràcies.

Ignasi Farreres

President del CEES

